

Najważniejsze, by kot łapał myszy. Przemiany w Chinach po śmierci Mao

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *O roku ów. 1812. Wyprawa Napoleona na Rosję*, Pomocnik Historyczny Polityki, 13/2012, s. 21.
- Źródło: *Kodeks Napoleona z 21 III 1804 r., Kodex Napoleona z przypisami. Xiąg trzy*, Napoleon I, Warszawa 1810, dostępna online w zbiorze BUWr, domena publiczna.
- Źródło: *Fragment „Pamiętników” Juliana Ursyna Niemcewicza.*, w: B. Grochulska, *Małe państwo wielkich nadziei*, Warszawa, s. 30.

- Źródło: Tiziano Terzani, *W Azji*, Warszawa 2009, s. 264–265.

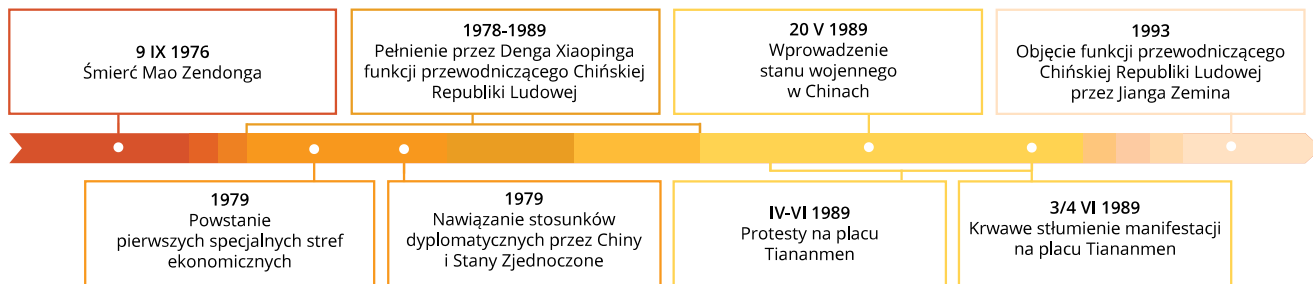
Najważniejsze, by kot łapał myszy. Przemiany w Chinach po śmierci Mao

Tank Man naprzeciw kolumny czołgów typu 59 opuszczających plac Niebiańskiego Spokoju.
Źródło: Jeff Widener / AP / polityka.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

9 września 1976 r. w Chinach nastąpiła żałoba. Po kilku dziesięcioleciach dyktatorskich rządów zmarł towarzysz Mao Zedong. Jego zwłoki spoczęły w ogromnym mauzoleum na największym chińskim placu Tiananmen (Niebiańskiego Spokoju) w Pekinie.

Tymczasem w kraju rozpoczęła się bezpardonowa walka o schedę po Wielkim Sterniku. Pełnię władzy próbowała przechwycić „banda czworga”: wdowa po Mao Jiang Qing wraz z trójką potężnych działaczy Komunistycznej Partii Chin z Szanghaju (KPCh). Zdobyli oni dominujące wpływy w Chińskiej Republice Ludowej (ChRL) jeszcze pod koniec życia schorowanego Mao, teraz zaś dążyli do przejęcia całej władzy.

Poczynania Jiang i jej stronników budziły jednak silny opór społeczny. Huo Guofeng, przewodniczący KPCh i następca Mao, nakazał aresztować członków „bandy czworga”. Wszyscy zostali później skazani na kary długoletniego więzienia. Czołową pozycję w Chinach zajął zaś prześladowany pod koniec rządów Mao, a niezwykle popularny i szanowany komunistyczny działacz Deng Xiaoping. Swoją dominującą pozycję w Chinach Deng zachował do śmierci w 1997 r., mimo że pod koniec życia formalnie pełnił już tylko funkcję... przewodniczącego Chińskiego Stowarzyszenia Brydżowego.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wyjaśnisz znaczenie hasła „Nieważne, jakiego koloru jest kot – ważne, by łowił myszy”.
- Omówisz symboliczne znaczenie jednej z najważniejszych fotografii XX w. – Tank Mana.
- Ocenisz rządy Denga Xiaopinga – ich skutki społeczne, polityczne, gospodarcze oraz etyczne dla Chin.

Przeczytaj

Odbicie od dna

„Nieważne, jakiego koloru jest kot – ważne, by łowił myszy” – ta słynna wypowiedź Deng Xiaopinga symbolizowała otwarcie nowego rozdziału w dziejach Chin. Deng wyraził w ten sposób przekonanie, że partia powinna odrzucić wszelkie ideologiczne slogany i tezy, które przeszkadzają w budowie silnego państwa oraz zamożnego społeczeństwa.

„Koniec szaleństwa bandy czworga”, plakat propagandowy z końca 1976 roku. Zwróć uwagę, że twórca plakatu starał się zohydzić „bandę czworga”, nadając jej cechy zwierzęce. Jakie?

Źródło: Henri Bureau / Corbis / polityka.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

Nowy przywódca skoncentrował swoje wysiłki na tym, aby przełamać kryzys, w jakim znalazła się Chińska Republika Ludowa (ChRL) w wyniku nieudolnych rządów Mao Zedonga. Poprzednik Denga doprowadził państwo do izolacji na arenie międzynarodowej, gdyż popadł w ostry konflikt nie tylko z USA, ale również z komunistycznym ZSRS. Ponadto Mao doprowadził kraj do zapaści ekonomicznej. Centralne planowanie utrudniało sprawne funkcjonowanie gospodarki, a brutalne czystki w partii wywołały chaos organizacyjny. Stronnicy Mao podczas **rewolucji kulturalnej** otwarcie potępiali wiedzę, uczonych oraz inteligencję, przyczyniając się do głębokiej zapaści nauki, kultury i edukacji. Władze zakazały działalności uniwersytetom, oskarżając je o „kontrrewolucyjne myślenie”. Szkoły średnie i podstawowe koncentrowały się natomiast na **indoktrynacji** młodzieży i szerzeniu kultu Wielkiego Sternika. Deng Xiaoping postanowił odciąć się od polityki Mao i przedstawił program „czterech modernizacji”, które obejmowały rozwój przemysłu,

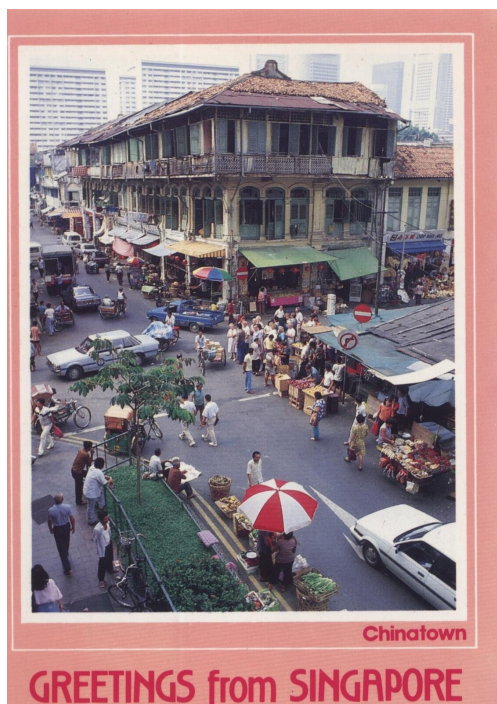
rolnictwa, nauki oraz siły militarnej państwa. Celem nadrzędnym władz ChRL stała się odtąd konsekwentna budowa nowoczesnego państwa przemysłowego.

Przejawem otwarcia Chin na świat pod rządami Denga stały się kontakty z przywódcami państw Zachodu. Na zdjęciu widać chińskiego przywódcę w towarzystwie prezydenta USA Jimmiego Cartera. Zwróć uwagę, że Deng nie zrezygnował ze skromnej koszuli, charakterystycznego elementu ubioru chińskich komunistów.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ku nowoczesności

Pocztówka z Singapuru, lata 80. XX w.
Zamieszkiwany przez Chińczyków Singapur do 1965 r. był kolonią Wielkiej Brytanii. Po uzyskaniu

Deng zdawał sobie sprawę, że budowa nowoczesnego państwa wymaga wprowadzenia zasad wolnego rynku. Dopuszczał zatem prywatną inicjatywę w gospodarce oraz zezwolił na działalność niepaństwowych, autonomicznych przedsiębiorstw i zakładów pracy. Deng zadbał także o zachodnie inwestycje. Motorem napędowym gospodarki stały się **specjalne strefy ekonomiczne**. Jednocześnie z inicjatywy władz tysiące Chińczyków ruszyło do Stanów Zjednoczonych oraz innych krajów zachodnich, aby zdobywać potrzebne dla rozwoju kraju kwalifikacje.

niepodległości nie zerwał związków z dawną metropolią i przystąpił do Wspólnoty Brytyjskiej. Zwróć uwagę, że mieszkańcy miasta dbali o łączenie w architekturze elementów tradycji z nowoczesnością. Na pierwszym planie pocztówkowego zdjęcia widać historyczną drewnianą zabudowę, w tle natomiast znajdują się wysokie, nowoczesne wieżowce. Deng Xiaoping miał okazję odwiedzić Singapur. Połączenie tradycji z nowoczesnością urzekło chińskiego przywódcę i zainspirowało go do tego, aby w podobny sposób przekształcać Chiny. Wzorem dla Denga stały się także inne dynamicznie rozwijające się kraje azjatyckie, które nie zerwały więzi z tradycją: Japonia, Korea Południowa oraz Tajwan.

Źródło: Riley, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 2.0.

Reformy Denga przyniosły szybkie i widoczne rezultaty. Gospodarka zaczęła się rozwijać w zawrotnym tempie 10 proc. rocznie, produkcja zaś się podwoiła. Władzy udało się także ograniczyć skalę ubóstwa. Kraj wszedł w okres wzmożonej [urbanizacji](#). Kiedy Deng rozpoczął rządy, 80 proc. Chińczyków wciąż mieszkało na wsi. W późniejszych dziesięcioleciach aż 300–400 mln z nich przeniosło się do miast. Współcześnie już tylko połowa Chińczyków zamieszkuje obszary wiejskie. Deng dokonał również przełomu w rolnictwie: zniósł [gospodarstwa kolektywne](#) na rzecz mniejszych, dzierżawionych przez rolników

indywidualnych gospodarstw oraz uwolnił ceny na artykuły rolne. W Chinach pojawiły się nowe, bardziej wydajne gatunki ryżu i pszenicy. W rezultacie państwo podwoiło produkcję żywności i po raz pierwszy od czasów wprowadzenia komunizmu w 1949 r. zaczęło ją eksportować.

Gwałtowny rozwój gospodarczy zrodził jednak nieznane wcześniej w Chinach problemy społeczne. Wystąpiły silne regionalne nierówności, gdyż nie wszystkie prowincje rozwijały się w podobnym tempie. Migracja ze wsi do miast wymknęła się spod kontroli władzy. Intensywny rozwój gospodarczy odbywał się kosztem środowiska naturalnego. Problemem ChRL stały się zatruta atmosfera, brudne rzeki oraz dokuczliwy smog w ogromnych, zatłoczonych metropoliach. Gwałtownie zaczęła także wzrastać populacja Chin, która w 1982 r. przekroczyła miliard. Władze, aby ograniczyć dzietność, zezwalały tylko na jedno dziecko w rodzinie. Rodzice, którzy złamali ten nakaz, podlegali surowym karom. W Chinach nastąpił również wzrost zorganizowanej i drobnej przestępczości, rozprzestrzeniała się korupcja. Coraz szybsze tempo życia oraz pogoń za zyskiem przyczyniły się do rozluźnienia więzi rodzinnych, sąsiedzkich i regionalnych. Wielu Chińczykom pozbawionym wsparcia bliskich zaczęło poważnie dokuczać poczucie osamotnienia i alienacji.

Uliczna scena z dworca kolejowego w jednym z chińskich miast; fotografia z 1982 r. Zwróć uwagę na elementy świadczące o rozwoju ekonomicznym Chin: nowoczesną kolej oraz wieżowce. Stroje mężczyzn oddają także następujące za rządów Denga rozwarstwienie społeczne. Obok osób, które wyglądają na zamożnych przedstawicieli klasy średniej, widać ludzi ubogich, niektórzy są obciążeni pakunkami. Mogą to być drobni handlarze z prowincji, tragarze lub niezamożni studenci spoza miasta, zaopatrzeni w żywność przez rodziny. Źródło: Robert Schediwy, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Młodzi gniewni

W odpowiedzi na masowe protesty na placu Tiananmen w Pekinie 20 maja 1989 r. chińskie władze wprowadziły stan wojenny. Następnie wojskowi podjęli pierwsze próby siłowego stłumienia buntu studentów.

Jak sądzisz, jakie środki użyte przez siły porządkowe mogły spowodować obrażenia u manifestantów widocznych na fotografii? Czy uważasz tego rodzaju środki za adekwatne do sytuacji? Uzasadnij odpowiedź.

Zmiany cywilizacyjne zaplanowane przez Denga przewidywały także piątą modernizację: demokratyzację życia. Nie były to tylko polityczne slogany. Deng zezwolił na demokratyczne wybory do władz lokalnych na wsiach i w gminach. Z krajobrazu miast i wsi zniknęły pomniki Mao Zedonga oraz wszechobecne wcześniej cytaty z dzieł Wielkiego Sternika. Władza dopuściła nawet umiarkowaną krytykę polityki Mao. Deng Xiaoping nie zamierzał jednak likwidować dyktatury komunistycznej. Planował raczej jej unowocześnienie i zreformowanie. Za rządów Denga do konstytucji ChRL trafiły zapisy o podtrzymaniu socjalizmu, kierowniczej roli partii oraz przewodniej roli ideologii marksistowskiej. Nowe władze nie odcięły się zupełnie od zbrodniczej polityki Mao, który pozostał symbolem kraju.

Nieograniczone wpływy zachował także aparat przymusu, nie zniknęła uciążliwa cenzura.

Tymczasem chińska inteligencja domagała się pogłębienia reform, większych swobód politycznych, szerszego zakresu wolności słowa oraz [pluralizmu](#). Frustracja narastała głównie wśród młodej inteligencji, wykształconej na Zachodzie, która zaczęła doceniać zalety demokracji oraz szerokiego dostępu do informacji. Sygnałem do wybuchu otwartego niezadowolenia społecznego była śmierć Hu Yaobanga, popularnego działacza komunistycznego, który cieszył się opinią reformatora. Jego pogrzeb na początku 1989 r. stał się okazją do studenckiej manifestacji, która stopniowo przekształciła się w masowy ruch na rzecz demokratyzacji Chin. Od maja 1989 r. tysiące ludzi, głównie studentów, okupowało [plac Tiananmen](#) (Niebiańskiego Spokoju) w Pekinie. Do ruchu dołączyło dwadzieścia innych miast. Władze, aby wygasic żywiołowe protesty, wybrały rozwiązanie siłowe. W nocy z 3 na 4 czerwca 1989 r. armia brutalnie stłumiła manifestację na placu Tiananmen. Kierownictwo ChRL skierowało do tego czołgi. W rezultacie tysiące ludzi zginęło lub odniosło rany. Kolejne miesiące przyniosły masowe aresztowania oraz polityczne procesy, w których zapadały wyroki śmierci. Postępowanie chińskich władz wzbudziło olbrzymią krytykę na Zachodzie, ale nie zahamowało represji. Krwawe stłumienie buntu na placu Tiananmen nie zatrzymało jednak reform ekonomicznych zapoczątkowanych przez Denga. W kolejnych dziesięcioleciach Chiny nadal doświadczały intensywnego rozwoju gospodarczego.

Pomnik upamiętniający masakrę na placu Tiananmen przy placu Dominikańskim we Wrocławiu. Pierwszy pomnik powstał w tym miejscu w czerwcu 1989 r. Grupa opozycjonistów, pozostając pod wrażeniem wydarzeń w Chinach oraz zmian politycznych w Polsce, zorganizowała we Wrocławiu manifestację poparcia dla studentów z Pekinu. Wrocławską manifestację przybrała formę miasteczka namiotowego, które nazwano

Obozem Żywego Protestu. Na zakończenie akcji solidarnościowej z Chińczykami wrocławianie odślonili pomnik upamiętniający wydarzenia z Tiananmen. Jednakże już następnego dnia monument został usunięty przez „nieznanych sprawców”, najpewniej funkcjonariuszy komunistycznych służb bezpieczeństwa. Obecny pomnik stanowi replikę monumentu zniszczonego w 1989 r.

Wyjaśnij symbolikę pomnika: rower oraz ślady gąsienic czołgu.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

dysydent

(z łac. *dissidens*, D. *dissidentis* – niezgadzający się) człowiek przeciwstawiający się panującej władzy lub ideologii, często represjonowany z tego powodu

indoktrynacja

(z łac. *doctrina* – nauka) świadomy i systematyczny proces, którego celem jest wpojenie człowiekowi określonych ideologii i doktryn, zwłaszcza religijnych, politycznych lub społecznych, korzystający z propagandy stosowanej przez środki masowego przekazu, system oświaty szkolnej i pozaszkolnej

gospodarstwa kolektywne

gospodarstwa powstałe w wyniku kolektywizacji w krajach komunistycznych. Kolektywizacja polegała na przymusowym przejęciu ziemi od indywidualnych rolników na rzecz gospodarstw spółdzielczych. Rolnicy należący do tego typu gospodarstwa pracowali wspólnie przy uprawie spółdzielczych gruntów

pluralizm polityczny

(z łac. *pluralis* – liczny, mnogi, od *plus* – więcej) demokratyczna zasada ustrojowa gwarantująca różnym grupom społecznym i politycznym prawo wyrażania swych interesów oraz udział w sprawowaniu władzy

plac Tiananmen

plac Niebiańskiego Spokoju; wielki plac w centrum Pekinu, w pobliżu dawnej siedziby cesarskiej: Zakazanego Miasta; największy publiczny plac na świecie, mierzący 800 m na osi północ-południe i 300 m na osi wschód-zachód; na placu znajdują się jedynie dwa obiekty: 38-metrowy pomnik Bohaterów Ludu oraz mauzoleum Mao Zedonga

„rewolucja kulturalna”

Wielka Proletariacka Rewolucja Kulturalna: nazwa wydarzeń 1966–76 w Chinach, zainicjowanych przez Mao Zedonga; jej celem było odzyskanie przez niego wpływów utraconych po niepowodzeniu Wielkiego Skoku. Mao rozpoczął latem 1966 r kampanię

przeciwko „zwolennikom kapitalizmu” w kierownictwie partii. Kampania początkowo ograniczała się do Pekinu, jednak już w 1967 r rozszerzyła się na cały kraj. Wówczas prześladowania objęły kilkadziesiąt milionów ludzi, kilka milionów zamordowano, zaś terenowy aparat partyjny uległ rozproszeniu. W chaosie „rewolucji kulturalnej” spadła produkcja przemysłowa i rolna, wiele zabytków kultury chińskiej zostało zniszczonych

specjalna strefa ekonomiczna

wyodrębniona administracyjnie część terytorium kraju, w której działalność gospodarcza może być prowadzona na preferencyjnych warunkach. Przedsiębiorstwa zlokalizowane w SSE mogą otrzymać m.in. pomoc publiczną w postaci zwolnień podatkowych

urbanizacja

(z łac. *urbanus* – miejski, od *urbs* – miasto) powstawanie i rozwój miast na jakimś terenie, powiększanie się obszarów miejskich

Słowa kluczowe

Mao Zedong, Chińska Republika Ludowa, Deng Xiaoping, bunt na placu Tiananmen, świat po II wojnie światowej, zimna wojna

Bibliografia

J. Tyszkiewicz, E. Czapiewski, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2012.

www.polityka.pl/pomocnikhistoryczny/1529985,1,chinska-republika-ludowa-w-czasach-przemian-i-kryzysow.read

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem, a następnie wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D16zdHO5J>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Przemiany w Chinach po śmierci Mao*.

Polecenie 2

Wyjaśnij symboliczne znaczenie fotografii Tank Mana.

Źródło: fot. Jeff Widener, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Polecenie 3

Przedstaw przesłanki jakie wpłynęły na dysydentów w Chinach, którzy organizowali protesty domagające się demokratyzacji życia? Jaki był skutek tych działań?

Polecenie 4

Przeprowadź w klasie dyskusję na temat wpływu fotografii na wydarzenia historii współczesnej.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Poniżej znajdziesz czynniki, które powodowały stagnację w różnych dziedzinach życia w Chinach za rządów Mao Zedonga. Zaproponuj rozwiązania, które mogłyby poprawić sytuację w kraju.

Przyczyny stagnacji:

Gospodarka centralnie sterowana:

Dyktatorskie rządy:

Brak wolności słowa:

Edukacja nastawiona na indoktrynację:

Ćwiczenie 2

Zinterpretuj ilustrację, odwołując się do elementów symbolicznych: postaci, wiosła oraz dwóch łodzi.

Napisy na łódkach: na lewej „Rządy komunistów”, na prawej „Wolne rynki”. Napis na pasie postaci z wiosłem: „Chiny”. Napis w dymku: „Na razie sucho”.

Źródło: Brian Barling, *Christian Science Monitor* / learnsocialstudies.org, tylko do użytku edukacyjnego.

Dopasuj komentarze do odpowiednich ilustracji.

Podczas starć protestujących z wojskiem w nocy z 3 na 4 czerwca studentom udało się zniszczyć dwadzieścia pojazdów opancerzonych.

Zawiązana z okazji protestów Autonomiczna Federacja Studentów Pekinu swoje centrum informacyjne miała w autobusie.

Prodemokratyczne protesty rozpoczęły się w Pekinie w kwietniu 1989 r. od upamiętnienia zmarłego sekretarza Komunistycznej Partii Chin Hu Yaobanga.

Na wzór nowojorskiej Statui Wolności protestujący wzniesli na Tiananmen posąg Bogini Demokracji. W nocy z 3 na 4 czerwca 1989 r. rzeźba została zniszczona.

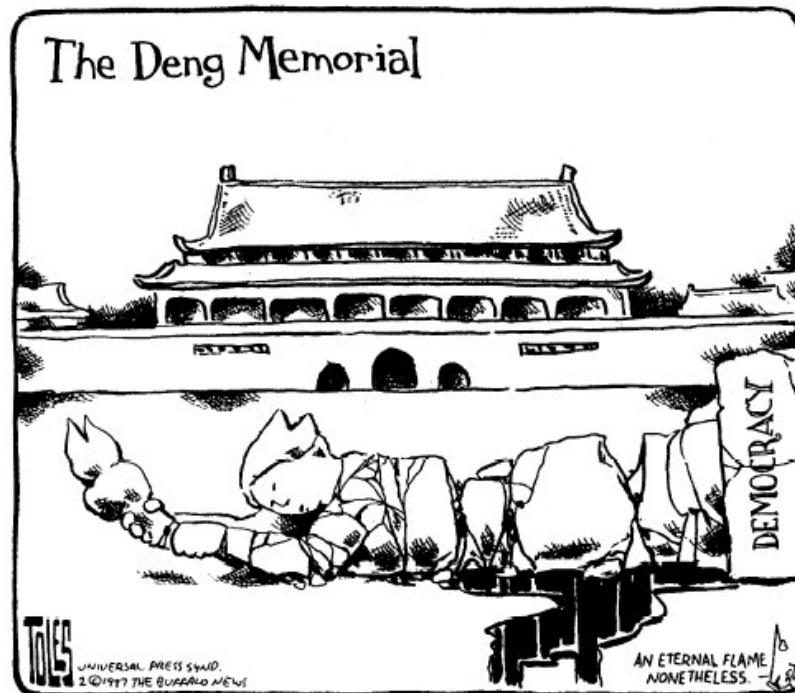
Mieszkańcy Pekinu przyglądają się protestującym studentom.

W końcu maja protestujący zatrzymali pierwszy transport uzbrojonych żołnierzy, którzy mieli wesprzeć siły porządkowe, aby wytłumaczyć im powody protestu. Transport zawrócił.

Źródło: Ilustracje: lic. edukacyjna, artykuł *30 lat po masakrze. Unikatowe zdjęcia pokazują wydarzenia z placu Tian'anmen*, polityka.pl.

Zapoznaj się z zamieszczoną niżej karykaturą, a następnie wykonaj polecenia.

Napisy: u góry „Pomnik Denga”, u podstawy figury „Demokracja”.

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Uzasadnij, że powyższa karykatura stanowi komentarz do masakry na placu Tiananmen z czerwca 1989 r. Odwołaj się do elementów architektury, figury oraz dwóch napisów.

Wyjaśnij, na czym polega ironiczna wymowa karykatury.

Ćwiczenie 5

Niemieckim dokumentalistom, autorom filmu *Tiananmen – 20 lat później*, udało się dotrzeć do wielu dysydentów żyjących na emigracji. W oparciu o unikatowe materiały archiwalne zrekonstruowali oni tragiczne wydarzenia z 1989 r. na placu Niebiańskiego Spokoju w Pekinie. Wyobraź sobie, że jesteś członkiem tej ekipy filmowej z Polski. Zaproponuj pięć pytań, które chciałbyś/chciałabyś zadać świadkom historii, uczestnikom manifestacji na placu Tiananmen.

Pytanie nr 1

Pytanie nr 2

Pytanie nr 3

Pytanie nr 4

Pytanie nr 5

Wiosną 1989 r. Lu Jinghua pracowała jako sprzedawczyni ubrań na małym straganie w Pekinie. Codziennie w drodze do pracy ta 25-letnia matka mijała plac Tiananmen i widziała protestujących studentów. Wreszcie sama do nich dołączyła.

Wstaw we właściwe miejsca fragmenty artykułu o losach Lu.

„– Zgłosiłam się jako prezenterka ze względu na mój głos. Stałam na placu Tiananmen i podawałam najnowsze wiadomości przez głośnik. W nocy spałam w namiocie na placu. Chodziłam też do fabryk, gdzie namawiałam robotników do przyjsia na plac i wsparcia studentów. Bardzo dobrze wspominam tamte dni. Byłam szczęśliwa. Ten ruch zmienił moje życie.

– Byłam wściekła na rząd. Powiedziałam przez głośnik, że chiński rząd próbuje nas zabić.

Widziałam, jak żołnierze zabijają i ranią ludzi. Kiedy czołgi zbliżyły się do placu o ok. 2:30 rano 4 czerwca, powiedziałam studentom, że muszą opuścić plac, bo jeśli tego nie zrobią, zostaną zabici. Armia zbliżała się, musieliśmy uciekać. Słyszałam przelatujące nad głową kule, słyszałam, jak trafiają w ludzi. Czułam, jak wokół mnie padają kolejne ciała. Biegłam i udało mi się uciec. Ludzie błagali o pomoc, wzywali karetki. Wtedy umierała kolejna osoba.

– Nie mogłam uwierzyć, że nasze państwo chciało nas zabić. Kiedy rząd opublikował listę „najbardziej poszukiwanych”, była jedyną kobietą spośród sześciu robotników, których nazwiska się na niej znalazły.

– Chciałam mieszkać w hotelu, ale zobaczyłam moje zdjęcie z listy „najbardziej poszukiwanych” powieszone przy recepcji. Ukrywałam się przez dwa miesiące. [...]

– Mogłam wykonać jedną rozmowę telefoniczną. Zadzwoiłam do mojej matki i córki. Płakałam. Nie widziałam córki od sześciu miesięcy. Powiedziałam matce, że będę ciężko pracować, aby zapewnić dobre życie mojej rodzinie.

– Kiedy wysiadłam z samolotu, zatrzymały mnie władze. Widziałam moją matkę i córkę po drugiej stronie bramki, ale policja nie pozwoliła mi z nimi porozmawiać. Chciałam tylko się przywitać. Policja wyprowadziła mnie siłą, kopłała. Odesłano mnie z powrotem do Stanów Zjednoczonych. Nie udało mi się spotkać z rodziną.

– Nigdy nie zapomnimy o tym, co się wtedy wydarzyło. Mieliliśmy rację. Byłam młoda i robiłam coś, w co nadal wierzę. Wciąż walczę o poszanowanie praw człowieka w Chinach. Byłam tylko 25-letnią kobietą jeżdżącą po placu Tiananmen na rowerze. Wcześniej nikt mnie nie szanował, a po protestach każdy chciał usłyszeć, co mam do powiedzenia.

– Chcę usłyszeć przeprosiny za to, co zrobili w 1989 r. Muszą nas przeprosić.”

Kontakty Lu w Hongkongu pomogły jej zaplanować ucieczkę. W środku nocy razem z pięciom

Jej głos łamie się, gdy przypomina sobie ból związany z rozłąką. W 1993 r. Lu próbowała wróc

25 lat później Lu jest dumna z tego, co osiągnięto dzięki protestom na placu Tiananmen.

Przez kilka dni po 4 czerwca Lu była załamana:

Lu bardzo dobrze wie, co chciałyby usłyszeć od rządu Chin.

Jednak 3 czerwca, dzień po pierwszych urodzinach córki, armia rozpoczęła szturm na plac Tia

Żołnierze przyszlizli do domu rodzinnego Lu, wyważyli drzwi i przeszukali każdy pokój. Krzyczeli

Zapoznaj się z fragmentem reportażu. Oceń wiarygodność tekstu. Czego możemy się dowiedzieć o nastrojach społecznych w Pekinie na podstawie tekstu? Oceń skuteczność działania chińskich władz pod względem etycznym. Uzasadnij swoją ocenę.

((Tiziano Terzani, fragment reportażu *Wielkie Kłamstwo*

Pekin, 27 czerwca 1989

Noce są ostatnimi czasy niespokojne w Chinach. Zasypia się z głową pełną obrazów, codziennego terroru pokazywanych w dzienniku telewizyjnym. Ze snu wyrывa metaliczny zgrzyt megafonów, które zostały włączone po latach milczenia.

Trzy tygodnie temu czołgi zmiażdżyły ciała ludzi. Teraz gąsienice propagandy miażdżą umysły tych, którzy przeżyli [...].

Telewizja przynajmniej cztery godziny dziennie pokazuje młodzież – chwytaną, przesłuchiwaną, wystawianą na pośmiewisko z kartkami na szyi, skazywaną. Radio i megafony na ulicach, w fabrykach, na dziedzińcach szkolnych informują, że obowiązkiem każdego obywatela jest denuncjowanie „sługusów kontrrewolucji”, a przede wszystkim „jednoczenie swoich myśli z myślą partii”. Piskliwy głos spikerki rozbrzmiewa donośnie, monotennie, ale nieustępliwie, w każdym domu, w każdej dzielnicy.

Pekin słucha i spuszcza głowę coraz niżej. Jeszcze kilka tygodni temu miasto łączyła zdumiewająca, nieoczekiwana iluzja wolności. Wszyscy rozmawiali ze wszystkimi. Ludzie sobie pomagali. Teraz znów są osobno. Każdy boi się sąsiada, unika jego spojrzenia. [...]

Aby przetrwać, należy zakamuflować się w anonimowym tłumie, przestać myśleć, przekonać samego siebie, że jedyną prawdą jest prawda Wielkiego Kłamstwa, które obecnie powtarzają wszystkie organy propagandy. Zamieszki wybuchły w wyniku spisku, do którego podżęgali obcy agenci; w Pekinie nie było żadnej masakry; na placu

Tiananmen nikt nie został zabity; armia nawet nie strzelała. Aby się ocalić, wystarczy to powtarzać. I większość powtarza.

Źródło: Tiziano Terzani, *W Azji*, Warszawa 2009, s. 264–265.

Ćwiczenie 8

Wyobraź sobie, że jesteś licealistą w czerwcu 1989 r. Bardzo poruszył cię los chińskich studentów. Korzystając z informacji zawartych w multimedium i ćwiczeniach, napisz odezwę do swoich szkolnych kolegów i koleżanek. Zaproponuj pięć form wyrażenia solidarności z ofiarami represji.

Dla nauczyciela

Autor: Marcin Sawicki

Przedmiot: historia

Temat: Najważniejsze, by kot łapał myszy. Przemiany w Chinach po śmierci Mao

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

V. Świat i Polska w latach 1980-1991. Uczeń:

4) charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Deng Xiaopinga i początek „państwowego kapitalizmu”);

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej; charakteryzuje system maoistowski;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia bilans rządów Deng Xiaopinga;
- samodzielnie ocenia różne elementy polityki Denga, biorąc pod uwagę gospodarkę, politykę międzynarodową, problemy społeczne oraz aspekt etyczny;
- prezentuje i uzasadnia swoje stanowisko na forum klasy.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm,
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- analiza SWOT,
- pogadanka.

Formy zajęć:

- praca w parach,
- praca w grupach,
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu,
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale,
- telefony z dostępem do internetu,
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda,
- plansze, flamastry.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją:

Przed lekcją uczniowie zostają zobowiązani przez nauczyciela do zapoznania się z wprowadzeniem do e-materiału. Nauczyciel przypomina, na czym polega metoda SWOT. Zapowiada pracę z wykorzystaniem tej metody na najbliższej lekcji.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy zawartość sekcji „Wprowadzenie”, przedstawia temat oraz cele zajęć, omawiając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Prowadzący zadaje uczniom pytanie o umiejscowienie tematu lekcji w czasie. Pyta: W jakim okresie się znajdujemy? Co ważnego działo się wcześniej? Uczniowie przypominają fakty dotyczące współczesnych dziejów Chin: okoliczności przejęcia władzy przez komunistów, skutki Wielkiego Skoku oraz rewolucji kulturalnej.

Faza realizacyjna:

1. Metoda jigsaw. Uczniowie odliczają do trzech lub do sześciu (w zależności od liczebności klasy). Łączą się w zespoły według przydzielonych numerów. Każda grupa opracowuje fragment materiału z sekcji „Przeczytaj”:
- grupa 1 i 4 – Odbicie od dna,
 - grupa 2 i 5 – Ku nowoczesności,
 - grupa 3 i 6 – Młodzi gniewni.

Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą

wcześniej i uczą się od siebie nawzajem. Chętne lub wybrane osoby omawiają przydzielone zagadnienia. Pozostali uczniowie mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.

2. Praca z multimedium („Film edukacyjny”). Nauczyciel poleca wybranemu uczniowi, aby przeczytał polecenie 1: „Wyjaśnij symboliczne znaczenie fotografii Tank Mana”. Poleca uczniom, aby w parach przygotowali odpowiedzi. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) pary prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie się do niej ustosunkowują.
3. Analiza SWOT. Uczniowie w dotychczasowych grupach przeprowadzają analizę SWOT dotyczącą przejęcia władzy przez Denga. Określają mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie przedstawiają po jednym, największym według nich, sukcesie oraz największej porażce rządów Denga. Uczniowie powinni uzasadnić swoje wybory.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji „Najważniejsze, by kot łapał myszy. Przemiany w Chinach po śmierci Mao” i inicjuje krótką rozmowę dotyczącą kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli? Na koniec poleca chętnemu uczniowi podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenie 8: „Wyobraź sobie, że jesteś licealistą w czerwcu 1989 r. Bardzo poruszył cię los chińskich studentów. Korzystając z informacji zawartych w multimedium i ćwiczeniach, napisz odezwę do swoich szkolnych kolegów i koleżanek. Zaproponuj pięć form wyrażenia solidarności z ofiarami represji”.

Materiały pomocnicze:

J. Tyszkiewicz, E. Czapiewski, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2012.

www.polityka.pl/pomocnikhistoryczny/1529985,1,chinska-republika-ludowa-w-czasach-przemian-i-kryzysow.read

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą zapoznać się z filmem edukacyjnym przed lekcją i wykonać dołączone do niego polecenia. Wówczas w trakcie fazy realizacyjnej przedstawiają swoje odpowiedzi do poleceń 1 i 2, mogą odnosić się wzajemnie do swoich propozycji.